

Ivaretagelse av villaks og sjørret – et nasjonalt ansvar

Atlantisk villaks og sjørret er viktige norske naturverdier. De er bærere av lange kulturtradisjoner, viktige for friluftslivet, og er deler av et verdifullt biologisk mangfold i elver, fjorder og kystområder.

Norge har et internasjonalt ansvar for villaksen. Til tross for dette er bestandene av villaks og sjørret under sterkt press. Situasjonen er alvorlig, og utviklingen går i feil retning i mange vassdrag og kystområder. De to største menneskeskapte truslene mot vill laksefisk er påvirkning fra oppdrettsnæringen og omfattende fysiske inngrep i store og små vassdrag. I tillegg til dette utgjør de pågående klimaendringene en joker som, særlig for allerede reduserte bestander, kan slå svært negativt ut.

Inngrep i vassdragene

Elver og bekker er avgjørende leveområder for laks og sjørret, men vannkraftregulering og andre inngrep har over tid redusert både leveområder og produksjonsgrunnlaget for disse artene i mange vassdrag.

Fokus på vassdragsrestaurering må økes vesentlig og ved revisjon av konsesjonsvilkår må det stilles tydelige krav som gir reelle miljøforbedringer, blant annet:

- tilstrekkelig og miljøtilpasset vannføring
- klare regler for vannføringsendringer ved opp- og nedkjøring av kraftverk, som forhindrer skade på bunndyr og fiskeyngel

Flom- og klimatilpasningstiltak må i tillegg i større grad baseres på naturbaserte løsninger fremfor nye tekniske inngrep som ytterligere svekker vassdragsnaturen.

Oppdrettsnæringens påvirkning

NJFF Østfold forutsetter at havbruksforliket fra juni 2025 raskt følges opp i tråd med intensjonene om å redusere miljøbelastningen og sikre reell bedring for villaks og sjørret. Videre vekst i havbruksnæringen må skje innenfor naturens tålegrenser og baseres på kunnskap, føre-var-prinsippet og målbare forbedringer i påvirkningen på villfisk. Forliket må bli et reelt vendepunkt i forvaltningen, ikke kun et politisk kompromiss uten tilstrekkelig effekt med tanke på å bedre forholdene for de anadrome laksefiskene vesentlig.

Havbruksnæringen er en viktig del av norsk verdiskaping, men forutsetningen må være at virksomheten drives miljømessig bærekraftig. I dag er dette ikke tilfelle for villaksens og sjørretens del. Dokumentasjonen på negative effekter av åpne oppdrettsanlegg på villaks og sjørret er omfattende og entydig. Lakselus og rømming utgjør fortsatt de største enkelttruslene, til tross for flere tiår med tiltak og lovnader om forbedring.

Så lenge oppdrett i åpne merder medfører uakseptabel risiko for vill laksefisk, kan denne driftsformen ikke forsvares i fjorder og kystområder med villaks- og sjørretbestander. For å oppnå dette kreves politisk vilje og handlekraft på alle nivåer.

NJFF Østfold krever at:

- **Vassdragsrestaurering og strengere miljøkrav i regulerte vassdrag må prioriteres,** med miljøtilpasset vannføring, klare nedrampingsregler og prioritering av naturbaserte løsninger. Nedramping av vannkraft refererer til rask reduksjon i vannføring og kraftproduksjon i et vassdrag, ofte knyttet til effektkjøring hvor man svinger mellom høy og lav produksjon for å balansere kraftnettet.
- **Kommuner og lokalpolitikere tar et tydelig ansvar** for å beskytte villaksen og sjørreten, også når dette innebærer å sette grenser for industriell virksomhet.
- **Intensjonene i forliket om havbruksmeldingen følges opp raskt.** Lakselus og rømming må reduseres til et nivå som ikke truer vill laksefisk, og at føre-var-prinsippet legges til grunn for all videre forvaltning.
- **Villaks og sjørret gis reell og effektiv beskyttelse,** i tråd med Norges nasjonale og internasjonale forpliktelser.
- **Oppdrett i åpne merder fases ut,** og erstattes av lukkede eller andre dokumentert miljømessig forsvarlige løsninger.
 - Kommunene må stille tydelige og bindende miljøkrav før de åpner for oppdrettsvirksomhet i sine sjø- og fjordområder.

Å ta vare på villaksen og sjørreten er et ansvar vi har på vegne av framtidige generasjoner. Kunnskap og løsninger finnes. Vi må derfor forvalte disse ressursene med kunnskap og langsiktighet til beste for naturen.